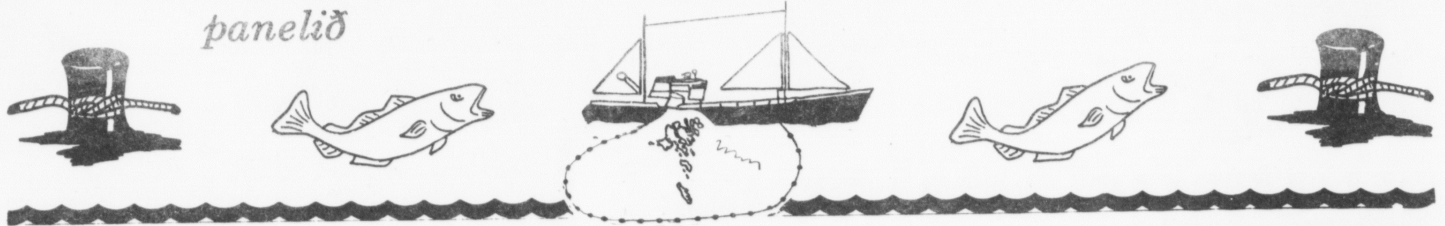

panelið

Drepa vit hönuna, sum leggur gullegg

Í felagseuropeiska arvinum finst eitt ævintýr, um mannin sum átti eina hönuna sum legði gullegg. Men í staðin fyri at henda hönuna varð væl goymd og viðfarin, so varð hon dripin fyri at fáa fatur á gulleggunum beinavegin

Nógv av tí sum hevur farið fram og stöðugt fer fram innan fiskivinnuna, tykist benda á sama framferðarhátt. Havið leggur okkum egg ár undan ári, men vit evna í dag, og tykjast hava góðan hug til at drepa møguleikarnar

Gongdin í fiskiskapinum seinastu árin

Fiskiskapurin á heimaleiðum sum á alheimssjógvi hevur eitt sermerki, síðan miðskeiðis í sekstiárunum. Her verður hugsum altjóðafiskiskap undir einum. Tað er at skipatalið er ov stórt í mun til teir fiskastovnar sum eru.

Taka vit t.d. fyrst í sekstiárunum, so var stöðan hon, at enn var onkustaðni at fara. Var uppi onkustaðni, t.e. høvdu skipini við ovfisking minkað munandi um stovnin á einum stað, so bar til at flyta aðrastaðni. T.d. var tað næstan reglubundið, at norskir fiskastovnurin varð ovfiskaður til eitt mark, har skipini fingi litið burtur úr, og so var flutt, og tá norskir stovnurin so kom fyri seg aftur so var at leggja í vaðið.

Hetta fiskimynstur, sum kanska serliga Japan og Sovjet hava verið talsmenn fyri, var ikki av leið so leingi, pláss var á havinum. Í roynd og veru forði hetta mynstur til ein skjótan vøkstur í heildarveiðuni í heiminum.

Men um 1970 var henda søga liðug, skipatalið var nú so stórt, at eingin fiskastovnur nakrantíð fekk frið, ongastaðni var at flyta, í hvussu so er ikki um okkara leiðir. Hetta setti gongd í fiskimarkusútflytingarnar, tí nú ráddi um at í hvussu so er at vissa sær eina javna úrteku, av tí sum var á heimaleiðum, tá nú fjarleiðirnar fóru at treingjast.

Í roynd og veru var hetta byrjanin til eitt heilt nýtt fiskimynstur, har havið ikki longur var roknað sum ótómiligt, men har nú haldast skuldi hús við avmarkaðum fiskanøgðum. Og hetta merkti aftur, at hugsunarhátturin skuldi broytast frá rúgvufiskiskapinum í fjarfiski-

skapinum, har fiskað var fyri lítaleyst og óstýrt, til ein útróðr- arhugsunarhátt, har stýrast má fyri at fáast mest burturúr.

Og eitt hevur vist seg heilt týðuliga, at hin einasta stýringin sum veruliga munar er at hava eftirlit við, hvussu nógv skip sleppa til at fiska ávísan stovn.

Gongdin í Føroyum í seinastum

Tá islendingar fluttu út í 1972 var hetta byrjanin til eina velduga skipabyggjan. Einkin er at ívast at tað sum hendi var at fyri hvønn enskan trolara, sum fór út kom ein islendskur í staðin, so at tann stöðan við ovurfisking, sum hevði verið atvoldin til útflytingina helt áfram, bert nú við islendingum í leiklutinum hjá bretum.

Stöðan er síðani broytt í Íslandi. Teir islensku fiskifróðingarnir ávarðaðu um gongdina, og mynduleikar og vinnustovnar hava fylgt ráðum teirra, so at flestu stovnar nú eru undir tryggun og stýrdum eftirliti, sum tryggjar at uttan mun til hvat náttúran letur koma undan, so fæst mest burtur úr í vekt

og ikki bert fyrsta árið, men eisini tey fylgjandi.

Mær tykir, at vit eru um at gera sama feil sum islendingar gjørdi í 1972. At sleppa ov nógvum skipum upp í part.

Ikki so at nógv skip eru til at taka fiskin undir Føroyum, men hin væntandi stýringin visir seg i, at allar lögur tykjast fara til bátar og skip, sum fyrst og fremst skulu dúva upp á toskastovnin (av tí hann gevur besta pris). Vandin er, at vit knappliga hava alt ov nógv skip í mun til tey tons toskastovnurin kann kasta av sær og royndin visir, at tá fyrst skipini eru komin, so er ringt at stýra rættvist, øll stýring verður tá skerjing og hon verður nú ikki borin við góðum tannbiti.

Tveir møguleikar

Mær tykist at bert tveir møguleikar eru. Tað er at politikarar og vinnuliv gera sær avleiðingar av tí, sum teir gera púra greitt við at nýta tað eftirhondini rættuliga stóru vitan við hava um stödd og berievni hjá stovnunum undir Føroyum, og út frá hesum leggja ein fiskivinnupolitikk til rættis, við einum vælgreindum endamáli.

Ella gera sum nú, har tað mest tykist vera at lata standa til. Ella sagt á ein anna hátt, so er trúgvinn uppá, at bruttoregistrarons og rúgva av fiski er einasta sáligerandi fyri før-

oyska búskapin enn so sterk, at ein og hvør sum leggur í fær stuðul til bygging, klárar hann bert síni 10% í eginpeningi.

Eg haldi, at tað er alt í lagi, at menn sleppa at byggja, men tá skattaborgararnir gjøgnum studningslán og skattalættar bera so mikið stóran part av flestu skipum sum koma til landi, so haldi eg, at krav kann setast um at farið verður fram við hógvi.

Eg ivist ikki i, at møguleikarnir høvdu verið væl meira gjølla umhugsaðir áðrenn farið var undir bygging, um bæði skattalættar og studningslán vóru burtur.

Tað er ikki bara tað, at stovnurin verður fiskaður á ein skilaleysan hátt, tað er nógv ringt, men uttan at vera búskaparfróðingur havi eg ongantið skilt, at tað skal vera figgarligt skilagott, at sleppa t.d. 40 bátum at fiska ta rúgvu, sum í veruleikanum 20 bátar kundu

hevur verið so ringt at fingið ráðini frá fiskifrøðingum fylgd, er, at har er ein týðilgur munur í langtíðaráhugamáli hjá samfelagnum sum heild, og hjá tí einstaka, sum skal hava bátin at bera seg í ár. Fyri at báturin skal bera seg, kann hann ikki leggja seg undir kvotur, men má sleppa

Veiða ialt	6	12	20	21	10
Pr. fiski-mann um timan	6	6	4	3	1
Tal á fiski-monnum	1	2	5	7	10
Stovnur					

Vøkstur í fiskiskapi er soleiðis lýstur: Heildarveiða, veiða pr. fiskara um timan, tal av fiskarum og stöddin á stovninum. Við fiskimannatalinum veksur heildarveiðan og veiða pr. fiskara um timan, men bert til eitt ávíst punkt. Tá skipanin er vorðin nógv litil, minnar fyrst veiðan hjá teim einstøku fiskarum og síðan eisini heildarveiðan ógvuliga skjótt — vit eru komin til stöðið fyri ovurfisking, (høgr teigur). Færri fiskarar fara bæði til størri heildarveiðu og meira til hvønn fiskara

klárað. Tí soleiðis er samhangurin, at teir fyrstu sum tað sviður til, tá vit hava havt áhaldandi ovfisking, er fiskimannin og útróðrarmannin, tí minni verður fiskað upp á mannin og bátin.

Interessuðrið millum langtíðaráhugamál og dagsins áhugamál

Onkur hevur sagt, at stýring av fiskastovnum eftir ráðum frá serfrøðingum, í hesum forum fiskifrøðingum, eru altíð langtíðarætlanir. Vinningurin sæst ikki fyrr enn nokur ár eftir, just sum missurin kanska heldur ikki kemur fyrr enn nokur ár, um fiskað verður uttan skil.

Fiskiflotin hevur nokk við at hugsa um dagin í dag og fáa endarnar at røkka saman.

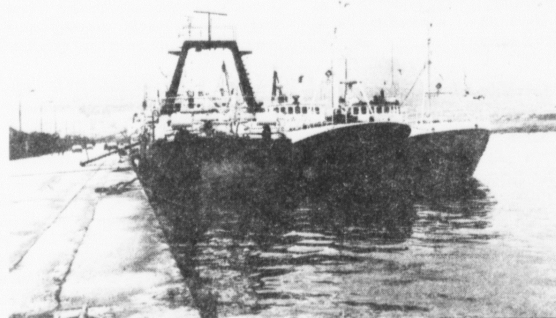
Og hetta er púra rætt. Ein av høvuðsgrundunum til, at ofta

at fiska í ár, tað hjálpir lítið honum, at útlitini vera betri um 2-3 ár, tá stovnurin av skerjingunum er komin fyri seg aftur, kanska.

Og her eru vit í kjarnanum av, um tað er møguligt at stýra. Tað er spurningurin um hvat politikkarnir leggja størsta dent á, langtíðarsamfelagsáhugamálini, á trygggun grundarlagi, sum úrslit av einum miðvisum fiskivinnupolitikki, ella um teir leggja størri dent á hin átroðkandi dagstørvn hjá einstaklinginum, at sleppa at leggja í skip, at fiska óavmarkað etc. etc.

Tað er úrslitið av hesum interessuðrið, sum kemur at avgera lagnuna hjá stovnunum undir Føroyum. Og tilfar er til at ein og hvør kann gera sær avleiðingarnar greiðar, uttan mun til úrslitið av stríðnum.

Kjartan Hoydal

—Vandin er, at vit knappliga hava alt ov nógv skip...